

29. 9. 2017

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Další posílení práv poškozeného v trestním řízení - I poškozenému může být v trestním řízení navrácena promeškaná lhůta

Ústavní soud ČR ve svém plenárním nálezu z 8. srpna 2017 připustil možnost navrácení promeškané lhůty v trestním řízení i pro poškozeného a jeho zmocněnce.

SVOBODA & KUČERA | ADVOKÁTI

Pozice poškozeného v trestním řízení byla relativně donedávna výlučně doplňková a jeho účast v rámci adhezního řízení byla již sama o sobě pojímána jako tzv. beneficio legi, tedy privilegium, jehož se mu dostalo již tím, že o nároku poškozeného na náhradu škody může rozhodnout soud v trestním řízení vedle rozhodnutí o vině a trestu obviněného. Touto optikou, kterou zastával v dřívějších letech i Ústavní soud ČR, tak prakticky nemohlo dojít k porušení základních práv a svobod poškozeného v trestním řízení. Postupným vývojem legislativy, judikatury i doktríny však v posledních letech dochází k posilování a prohloubení práv poškozeného v trestním řízení. Nedávný nálezu Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 32/16 ze dne 8. srpna 2017, je dalším krokem v procesu posilování jeho postavení. V citovaném nálezu rozhodoval Ústavní soud o návrhu na zrušení ustanovení trestního řádu, a sice ustanovení § 61 odst. 1 věta první, jež upravuje okruh osob, jimž může být navrácena lhůta promeškaná z omluvitelného důvodu, a ustanovení § 143 odst. 1 v rozsahu slova „tří“, tedy délky lhůty pro podání stížnosti v trestním řízení.

Návrh na zrušení citovaných dvou ustanovení trestního řádu byl podán spolu se stížností stěžovatelů, kteří vystupovali v trestním řízení jako poškození, coby pozůstalí po oběti smrtelné dopravní nehody. Krajský soud v Praze zamítl pro opožděnost jejich stížnost ve věci náhrady nákladů, vynaložených na zastoupení v trestním řízení pro její pozdní podání, když předtím zamítl i žádost o navrácení promeškané třídenní lhůty, kterou zmocněnec poškozených nedodržel ze zdravotních důvodů. Ačkoli plénum Ústavního soudu návrh na dílčí škrt v trestním řádu zamítl, v rámci odůvodnění nálezu přesto došlo k nikoli nevýznamnému posílení práv poškozených v trestním řízení, když dal soudům návod na užití ústavně-konformního výkladu, který je třeba považovat za nosný pro všechny orgány veřejné moci.

Ústavní soud konstatoval, že obviněný a poškozený nejsou v trestním řízení subjekty se srovnatelným procesním postavením ve smyslu čl. 3 odst. 1 Listiny a čl. 37 odst. 3 Listiny, a tedy rozdílnost úpravy jejich procesního postavení v míře, v jaké vyjadřuje rozdílnost právem uznaných zájmů těchto dvou kategorií procesních subjektů ve vztahu k dosažení účelu (resp. účelů) trestního řízení, neporušuje zásadu rovnosti. Poukázal však na významný posun v postavení poškozeného v trestním řízení, k němuž došlo v posledních letech.

Vývoj legislativy po roce 1989 jednoznačně směřuje k posílení a prohloubení práv poškozeného. Novelou trestního řádu provedené zákony č. [283/2004](#) Sb. a č. [41/2009](#) Sb. rozšířily možnosti ochrany poškozeného jakožto svědka; novela trestního řádu provedená zákonem č. [181/2011](#) Sb. rozšířila katalog způsobilých adhezních nároků o nárok na náhradu nemajetkové újmy a na vydání

bezdůvodného obohacení a rovněž zavedla právo poškozeného na bezplatné zastupování či zastupování za sníženou odměnu (§ 51a trestního řádu); novela trestního zákona provedená zákonem č. 86/2015 Sb. usnadnila zajišťování nároku poškozeného; dosud ještě neúčinná novela trestního řádu provedená zákonem č. 59/2017 Sb. pak rozšiřuje katalog způsobilých adhezních nároků i o dlužné výživné. Mimořádně významně postavení poškozeného posílil i zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který přiznal celý katalog práv obětem trestných činů (jež jsou zpravidla i poškozenými v trestním řízení) a dále rozšířil práva poškozeného i novelizací trestního řádu, mimo jiné i tím, že zakotvil zásadu zajištění práv poškozeného do základního výčtu zásad trestního řízení v § 2 odst. 15 trestního řádu. Obdobný vývoj pak zejména v posledních letech zaznamenává též doktrína i soudní judikatura, a to včetně judikatury Ústavního soudu.

Ustanovení § 61 odst. 1 tr. řádu přiznává možnost navrácení lhůty toliko obviněnému a jeho obhájci. V daném případě Ústavní soud posuzoval, zda nemožností využití institutu navrácení lhůty nedochází k porušení některého ze základních práv a svobod poškozeného. V této souvislosti uvádí, že postavení poškozeného v trestním řízení již není redukováno na čistě doplňkové, nýbrž se jedná o subjekt, který v trestním řízení může uplatňovat některá svá základní práva a svobody, které tvoří tzv. „tvrdé jádro“ lidských práv. Institut navrácení lhůty je nutné vnímat jako garanci práva na přístup k soudu, jelikož zabraňuje případům, kdy oprávněná osoba nemohla potenciálně ovlivnit průběh řízení ve svůj prospěch použitím argumentace v odvolacím řízení, a to pouze z formálních důvodů, které tato osoba ovlivnit nemohla, resp. nebylo možné to po ní žádat. Dále připomíná, že instituty obdobné navrácení lhůty dle § 61 odst. 1 trestního řádu existují ve všech ostatních procesně-právních kodexech. Jejich smyslem je zajistit subjektům řízení, aby příslušný orgán veřejné moci projednal jejich opravné prostředky, které z omluvitelných důvodů nepodaly včas. V tomto nelze institut navrácení lhůty dle § 61 odst. 1 považovat za výjimku, a je naopak raritou, že trestní řád tuto možnost omezuje jen na dvě kategorie subjektů trestního řízení, neboť naopak tato možnost představuje v zásadě běžnou součást všech českých právních řízení.

Ústavní soud konstatuje, že napadené ustanovení § 61 odst. 1 věta první trestního řádu neumožňuje poškozenému efektivní uplatnění jeho práva na přístup k soudu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a práva na účinný prostředek nápravy zaručený čl. 13 Úmluvy, za předpokladu, že poškozený opravným prostředkem podaným z omluvitelného důvodu až po uplynutí lhůty prosazuje své právo, jež nemůže uplatnit jinak, než právě v trestním řízení. S ohledem na dlouhodobě prosazovanou prioritu ústavně-konformního výkladu před zrušením napadeného ustanovení nicméně soud nevyhověl návrhu na zrušení napadeného ustanovení zákona a tuto změnu, kterou označil za žádoucí, ponechal na zákonodárce. Obecným soudům pak poskytl vodítko předestřením interpretační metody v podobě analogie, jíž lze okruh účastníků trestního řízení, jimž je možno přiznat právo na navrácení lhůty, rozšířit i na další subjekty než ty, jež jsou v předmětném ustanovení taxativně uvedeny. Ústavní soud se neztotožnil se stanoviskem vlády ČR, zastoupené v řízení Ministrem spravedlnosti, dle něž přiznání možnosti navrácení lhůty toliko obviněnému a jeho obhájci je výrazem principu favor defensionis, dávajícího obviněnému jistá procesní privilegia, jež kompenzují faktické nevýhody jeho postavení v řízení, způsobené omezeními, jež lze proti němu v trestním řízení uplatnit.

Lze poznamenat, že tímto nálezem Ústavního soudu dochází do jisté míry k prolomení právního názoru Nejvyššího soudu ČR, vyjádřeného v usnesení 3 Tdo 1117/2013-16, v němž Nejvyšší soud zastává názor, že v adhezním řízení je soud vázán předpisy jiné než trestní povahy pouze v oblasti hmotného práva, avšak zásadně nesmí při svém rozhodování použít jiný procesní předpis, a to ani analogicky. Ústavní soud sice nepoukazuje přímo na práva všech účastníků řízení např. na prominutí zmeškání lhůty v občanském soudním řádu, a volí obecnější formulaci analogie iuris, nicméně citováním dalších procesních kodexů českého právního řádu je položen základ pro uplatnění tohoto institutu i v trestním řízení, kde sice tento institut upraven je, avšak s omezením, které shledává

Ústavní soud býti v rozporu s garantovanými lidskými právy.

Při posouzení další části návrhu, týkající se ustanovení § 143 odst. 1 trestního řádu, dospěl Ústavní soud k závěru, že ačkoli je třídní lhůta pro podání stížnosti v trestním řízení krátká, tato zcela odpovídá požadavkům ústavní konformity, a návrh v tomto rozsahu zamítl bez dalšího.

Celý text nálezu pléna Ústavního soudu je dostupný na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

JUDr. Jan Kučera,
advokát

Radek Czichon,
právní praktikant

[SVOBODA & KUČERA | ADVOKÁTI](#)

Stavitelská 1099/6
160 00 Praha 6

Tel.: +420 222 965 861

e-mail: office@sk-advokati.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se](#)

nařizuje výkon trestu odnětí svobody

- Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice
- Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?
- Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení
- Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?
- Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury
- Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026
- Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS
- Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob